

21. Práva a povinnosti občanů

„Občané Moudré sovy! Konec školního roku se neúprosně blíží a vašemu státu stále ještě něco chybí k dokonalosti,“ překvapil nás takto učitel.

„Jo, a co by to mělo být?“ zahučel Ježour, „znak máme, státní zřízení, prezidenta...“

„Moment, dostaneme se k tomu oklikou. Nejdříve mi řekněte, zda jste či nejste svobodný stát,“ obrátil se na nás učitel s podivnou otázkou.

Samozřejmě, že jsme svobodný stát. Jako formu státního zřízení jsme si přece zvolili demokratickou republiku. A proto jsme svobodní občané svobodného státu, odpověděli jsme a učitel se nás zeptal, co znamená být svobodný občan. Chtěl, ať mu to blíže vysvětlíme.

Přihlásila se Ilona: „Když jsem svobodná, znamená to, že si mohu dělat, co chci.“

„Aha,“ zvedl obočí učitel, „třeba můžeš jít do obchodu a nabrat si bez placení zboží, které se ti líbí? Nebo sebrat sousedovo auto a bez řidičáku jezdit po městě?“

„To ne, to by bylo proti právu...“

„Takže ani ve svobodném státě nemá občan absolutní, ničím neohraničenou svobodu. Jeho svoboda je ohraničená právy ostatních,“ řekl učitel, vzal křídou a napsal na tabuli:

Svoboda = mohu dělat, co chci, ale nesmím tím omezit práva a svobody ostatních.

„Těch svobod a práv, které jsou zaručeny každou demokratickou společností, je celá řada. Například právo na vzdělání, na ochranu zdraví, svobodu projevu, vyznání atp.,“ vysvětlil nám učitel a dodal, že práva občanů kráčí ruku v ruce s jejich povinnostmi. Tak třeba – právo na vzdělání nás žáků je současně povinností rodičů posílat nás do školy a právo na ochranu zdraví se promítá příkladně do povinnosti řidičů pomoci postiženým při autonehodě na silnici. Nebo svoboda projevu znamená, že mohu svobodně projevovat svůj názor a ostatní mi v tom nesmí bránit, třebaže bych říkal něco, s čím oni nesouhlasí.

„Všechna práva a svobody občanů jsou zapsány na zvláštní listině, která je součástí ústavy většiny demokratických států. A ústava je to, co jsem měl na mysli, když jsem tvrdil, že vašemu státu ještě něco důležitého schází,“ usmál se učitel a pokračoval: „Ústava je hlavní a nejdůležitější zákon státu. Je to soubor sepsaných pravidel, podle kterých se řídí život ve státě. Ústava je nadřazená všem ostatním zákonům a mohli bychom ji přirovnat k dopravním předpisům, které musí dodržovat všichni účastníci silničního provozu. Dovedete si představit ten zmatek, kdyby přestaly tyto předpisy platit? Řidiči by mohli jezdit, po které straně by se jim líbilo, přehlíželi by značky a na křižovatce by nedávali přednost v jízdě. Rázem by bylo tolik havárií, že by se provoz na silnicích zastavil. Stejný zmatek by zavládl v demokratickém státě, který by pozbyl svoji ústavu. Protože ústava zabezpečuje pořádek a rozděluje moc ve státě. Všechno, co jsme si říkali o zákonodárné, výkonné a soudní moci, pochází z ústavy. Ale dosud jsme ještě nehovořili o Listině základních práv a svobod, která je součástí ústavního pořádku České republiky,“ řekl učitel, rozevřel zelenou složku, aby nám přečetl a vysvětlil vybrané články z této Listiny.

Čl. 1

Lidé jsou svobodní a rovní v důstojnosti i v právech. Základní práva a svobody jsou nezadatelné, nezcizitelné, nepromlčitelné a nezrušitelné.

Článek říká, že všichni lidé jsou si rovni a nikdo nemá více nebo méně práv a svobod než ti druzí. Tato práva a svobody nám nikdo nedaroval, nikdo nám je nemůže sebrat, nezaniknou uplynutím času a nikdo je nemůže zrušit. Dokonce ani stát, protože nepochází od něj.